

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української мови

Кваліфікаційна робота
магістра

з теми: **МОВНА КАРТИНА СВІТУ В ІДИОСТИЛІ ТОДОСЯ
ОСЬМАЧКИ: АСТРАЛЬНИЙ КОНЦЕПТ**

Виконала:
студентка 2 року навчання освітнього
ступеня «магістр» групи Ukr1-M20z
спеціальності 014 Середня освіта
(Українська мова і література)
Домітраш Христина Євгенівна

Керівник:
Коваленко Н.Д., доктор філологічних
наук, доцент кафедри української мови

Рецензент:
Рарицький О.А., доктор філологічних
наук, професор, завідувач кафедри
історії української літератури та
компаративістики

Кам'янець-Подільський – 2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. МЕТАФОРА ТА СИМВОЛ – МАРКЕРИ СПЕЦИФІКИ ІДІОСТИЛЮ.....	8
1.1. Ідіолект – складова частина поетичної міфотворчості.....	8
1.2. Типи мовних картин світу.....	11
1.3. Метафора як структурно-семантична категорія.....	18
1.3.1. Основні концепції метафори.....	18
1.3.2. Функції метафор.....	21
1.4. Символ як структурно-семантична категорія.....	23
1.4.1. Основні концепції символу.....	23
1.4.2. Природа символічного. Художній символ і знак.....	28
1.4.3. Поліфункціональність і сфери застосування символіки. Класифікація символів.....	34
1.4.4. Поняття символу в межах естетики символізму.....	40
1.5. Методика опису художнього концепту в сучасних дослідженнях.....	42
Висновки до розділу.....	52
РОЗДІЛ 2. МЕТАФОРИ І СИМВОЛИ НА ПОЗНАЧЕННЯ «АСТРАЛЬНОЇ» МОДЕЛІ СВІТУ.....	53
2.1. Метафори і символи з компонентами <i>зірка</i> та <i>ніч</i>	53
2.2. Метафори із солярним компонентом.....	64
2.3. Метафори і символи із компонентом <i>місяць</i>	78
2.4. Метафори і символи з компонентом <i>небо</i>	81
Висновки до розділу.....	85
ВИСНОВКИ.....	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	91
СПИСОК СКОРОЧЕНЬ.....	99

ВСТУП

Дослідження ідіостилів, їх розвитку, характеристика мовновиражальних засобів належать до актуальних питань сучасної лінгвостилістики.

Художні твори є дзеркалом, у якому відбиваються процеси, характерні для певного етапу розвитку літературної мови. Саме тому опис ідіостилів – необхідна складова загального дослідження історії національної художньої мови. Традицію опису окремих ідіостилів у лінгвістиці сформували В.Ващенко, В.Виноградов, І.Білодід, В.Григор'єв. На сьогодні серед вітчизняних мовознавців мову і стиль окремого автора вивчають К.Голобородько, Л.Дударенко, І.Зінченко, Н.Князев, Т.Коляда, Є.Концевич, Л.Краснова, О.Муромцева, Л.Пустовіт, О.Семенюк, Л.Ставицька, Н.Сологуб, Л.Савченко, О.Таран та ін.

Безперечно, аналіз ідіостилу митця повинен рухатися у трьох напрямках: перший – визначення стильової домінанти (константних стилетворчих рис), особливостей поезики, закономірності побудови художнього тексту; другий – дослідження співвідношення між індивідуальним стилем автора і нормами загальнонародної мови, третій – вивчення ідіостилу митця у контексті відповідного літературного напрямку. Кожен митець свідомо чи несвідомо орієнтується на певний мовний канон, художню та стильову норми.

Особливості поезики представників окремої літературної течії досліджують Т.Берест, М.Кудряшова, О.Маленко, І.Олійник та інші. Детальну розробку мовної естетики українського символізму – літературної течії, для представників якої символ є провідним поняттям, призмою, крізь яку сприймається світ, власне, засобом сприйняття, здійснено Л.Ставицькою.

Наше дослідження астральних концептів у ідіостилі Т. Осьмачки – поета-символіста – продовжує тенденцію, що спостерігається у новітніх лінгвопоетичних дослідженнях. Вибір теми визначається природою поетичної творчості Тодося Осьмачки й органічно пов'язаний із особливостями

художнього мислення поета, втіленими в різних за будовою та семантикою поетичних образах.

Українська поезія початку ХХ століття виявила значне піднесення естетичних та світоглядних пошуків, помітні зрушення в тематиці, новаторство поетики і стилю, специфічну інтерпретацію буття. І в цю яскраву мистецьку палітру, якою так ефектно виграла епоха 20-х років – доби національного культурного відродження, Т.Осьмачці нелегко було внести свою оригінальну поетичну барву. Про символізм Т.Осьмачки свого часу писали О.Дорошкевич, С.Єфремов, Є.Маланюк, наголошуючи на біблійному дусі поетичного світу, «грандіозно-космічних туманних образах», таємничій символіці [Жулинський 1991, с. 8]. До символістів відносить поета і Л. Ставицька. Однак є літературознавчі дослідження, автори яких вважають Т.Осьмачку неоромантиком [Неврлий 1991, с. 162] або визначають літературний стиль митця як різновид неоромантизму – фантазійний експресіонізм [Історія 1994, с. 133].

Творчий доробок поета-емігранта тривалий час залишався поза увагою вітчизняних дослідників. Зараз ім'я Т.Осьмачки постало із небуття, на яке було приречене цензурою тоталітарної держави. Т.Осьмачка – поет трагічної долі, яскрава самотня особистість. У тридцятих роках його не раз заарештовували, катували на допитах. Завдячуючи щасливому випадкові, він опинився на волі. Згодом виїхав на Захід. Складний життєвий шлях, сповнений горя і страждань, не міг не відбитися на творчості митця. Проте, незважаючи на тривале перебування за межами України, вірші автора ілюструють міцний духовний зв'язок із Батьківщиною і містять широкий спектр етноментальних конститuentів.

На сьогодні поезія Т.Осьмачки привертає увагу таких відомих літературознавців, як М.Склорський та М.Слабошпицький. Літературознавчі аспекти символіки автора аналізуються також у дисертаційному дослідженні С.Чернюк. Доробок поета вивчається переважно або у літературознавчому,

або у біографічному аспекті. Таким чином, яскраво-метафорична, сповнена символів поетична мова Т.Осьмачки вимагає детального лінгвістичного дослідження.

Символи (концептуально-матеріальні форми ідеалів) та художні авторські метафори (виразники авторського поетичного світобачення) є носіями етноментальної культурної інформації.

Цілком закономірно, що вербальні символи та метафори у їх культурній значущості, зв'язку із концептуальною картиною світу, поетичними ідіолектами привертають увагу вітчизняних дослідників: А. Мойсієнка [Мойсієнко 1993], Ю.Лазебника [Лазебник 1994], Л.Пустовіт [Пустовіт 1991], Л.Ставицької [Ставицька 2000], В.Кононенка [Кононенко 1996], Н.Сологуб [Сологуб 1991], М.Філона [Філон 1998], Н.Варич [Варич 1998], О.Таран [Таран 2002], що продовжують традиції вивчення цих тропів, започатковані М.Костомаровим, М.Максимовичем та О.Потебнею. Попри пильну увагу дослідників до означеної проблеми, окремі важливі теоретичні та практичні питання досі з'ясовані ще недостатньо.

Актуальність дослідження метафор і символів як структурно-семантичних явищ та засобів пізнання і вербалізованого освоєння світу визначається тим, що ці тропи особливо виразно маніфестують процеси, характерні для відповідного етапу розвитку поетичної мови. Одна ж із провідних тенденцій у сучасній лінгвістиці – вивчення семантичних процесів у синхронічному та діахронічному аспектах. Крім того, авторські метафори і символи є виразниками індивідуального світобачення. Усебічне ж дослідження ідіостилів авторів, штучно вилучених із історії української літератури, – одне із провідних завдань лінгвопоетики.

Об'єктом нашого дослідження є мова поезії Т.Осьмачки.

Джерелом фактичного **матеріалу** є видання (Осьмачка Т.С. Поезії. – К.: Рад. письменник, 1991. – 252 с.), що містить поетичні твори із збірок «Круча»

(1922), «Скитські вогні» (1925), «Клекіт» (1929), «Сучасникам» (1943), «Китиці часу» (1953), «З-під світу» (1954).

Предметом роботи є метафори і символи з астральними компонентами як елементи поетичного ідіостилю автора.

Мета нашої роботи: проаналізувати й визначити роль метафор і символів з астральним компонентом у поетичному ідіостилі Т.Осьмачки.

Для досягнення мети необхідно вирішити конкретні **завдання** :

- визначити стрижневі поняття роботи – метафора, символ, ідіостиль та ідіолект, поетична модель світу (далі – ПМС);

- з'ясувати місце і роль традиційних метафор та символів в організації ПМС Тодося Осьмачки як представника символістської течії в літературі;

- описати методи і прийоми введення поетичних образів в авторський контекст та схарактеризувати індивідуально-авторські образні паралелі як конституенти структурно-семантичної організації поетичного тексту;

- дослідити особливості реалізації семантики метафори і символу в художніх текстах митця;

Вибір методів дослідження визначається специфікою вивчення об'єкта та поставленими завданнями. Описовий метод та проблемний аналіз лінгвістичної, лінгвофілософської, психологічної та культурологічної літератури використано при визначенні термінів метафора і символ. Для з'ясування семантичних трансформацій аналізованих образів застосовано такі види лінгвістичного аналізу, як компонентний, контекстний, лінгвоестетичний, лінгвостилістичний.

Теоретичне значення: у роботі пропонується лінгвістичний аналіз поетичної мови Т.Осьмачки в аспекті структурно-семантичних особливостей метафор та символів. Результати здійснених спостережень допомагають пізнати механізми утворення метафор та символів – найхарактерніших зображальних засобів поезій Т.Осьмачки.

Практична цінність роботи полягає у тому, що фактичний матеріал дослідження може бути використаний при написанні історії літературної мови, у практиці вищої школи викладання сучасної української мови, для підготовки спецсемінірів та спецкурсів із семантичних, лінгвофілософських і психолінгвістичних проблем.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження обговорювалися на засіданні кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Іван Огієнка, звітній студентській конференції університету (2021 р.).

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури (119 позицій). Загальний обсяг роботи – 99 сторінок.

ВИСНОВКИ

1. Усебічне вивчення авторських ідіостилів – актуальне завдання сучасної лінгвістики – не можливе без урахування поетичного контексту відповідного літературного напрямку. Одним із адекватних прийомів ідіостильового аналізу є, на нашу думку, встановлення системи домінант, зумовленої особливостями ПМС. Насичення поетичного контексту великою кількістю метафор та символів – характерна риса ідіостилю Т.Осьмачки.

При розрізненні метафори і символу провідними диференціюючими факторами вважаємо структуру образу (в метафорі спостерігаємо збереження цілісності образу) та співвідношення цих образів із трансцедентним (метафора – явище синхронне, не обтяжене трансцедентністю, символ – завжди прагне до зображення вічного). У лінгвістичному дослідженні метафор та символів ми не обмежуємося компонентним аналізом, тобто визначенням характеру і напрямків семантичних зрушень при образотворенні, а намагаємося проникнути у сферу свідомості, досліджуючи причини і спрямованість асоціацій.

Специфічна трисферна побудова ПМС автора зумовила розподіл уживаних образів на такі, що відповідають «астральній» моделі світу, «земній» моделі світу та сфері почуттів.

Поетичний ідіостиль Т.Осьмачки становить собою унікальне поєднання витоків національного світосприйняття та символістських модерних пошуків. Образні паралелі, розроблені поетами-символістами, у тому числі й Т.Осьмачкою, не зникли із поетичного вжитку, а навпаки, були запозичені наступниками, зокрема – шістдесятниками, а на сучасному етапі увійшли до скарбниці української поетичної мови.

2. Особливості Осьмаччиної картини світу полягають у майже язичницькому оживленні природних явищ. Третьому – найвищому ярусу ПМС поета – відповідають метафори на позначення астральної моделі світу, серед

яких численну групу становлять метафори із компонентом *зірка*. При творенні образу автор застосовує такі варіанти образних паралелей: «зірки – піщинки; крихти» (другий компонент моделі – дрібний сипучий матеріал); «зірки – бджола; мошка» (другий компонент – рухливий об'єкт малого розміру), «зірки – цвяхи» (другий компонент – блискучий предмет малого розміру) та споріднена з останньою за асоціативним джерелом виникнення – «зірки – іскри». Можливі також перенесення за схемами «зірки – рідина; знаряддя праці; золота пашня; квітки; божі сліди».

Уживає автор і образ *золотого вінка* – символу обраності поета. У всіх наведених прикладах у лексемі *зірка* актуальною залишалася ядерна семема. На зміні ж семантичних акцентів у структурі лексеми побудовано яскравий образ зірок – безсмертних витворів мистецтва, ідеалів, духовних орієнтирів.

У підсумку зауважимо, що, конструюючи власний образ *зірки*, Т.Осьмачка спирається на архаїчні міфологічні погляди предків, звертається до традиційних образних паралелей, скориставшись досвідом митців-попередників, і активно вживає схеми перенесення, популярні серед представників символістської течії.

Слід зазначити, якщо для «ранніх збірок» поета – «Круча», «Скитські вогні» – метафори із астронімом *зірка* виступають численною групою, то наприкінці життя Т.Осьмачка майже не створює «зоряних» метафор. Ця трансформація поетичної моделі світу, очевидно, спричинена еміграцією, що болючим тавром відбилася у знеболеній, стривоженій душі поета.

На нашу думку, образ зірки, що реалізується у численних метафорах і символах, становить деструктовану домінанту поетичного ідіостилу Т.Осьмачки.

Розглянуті нами метафори із компонентом *ніч*, як правило, текстуально контактують з образом *зірки*. Вони не є численними, не отримують статусу домінанти і не зазнають суттєвих трансформацій упродовж ідіостильового розвитку.

Метафори із солярним компонентом, безперечно, належать до доміант ідіостилю автора. Т.Осьмачка вдається до використання таких образних паралелей: «сонце – рослина, квітка, птах, серце, хліб, дзвін, колесо, печатка, діжка, плавильня, правда». Характерною рисою ПМ поета є також взаємодія образу *сонця* з тематичним компонентом «рідина» та побудова численних антропоморфних образів *сонця*.

Як багатогранну особистість із яскраво індивідуальною асоціативністю характеризують Т.Осьмачку створені ним образи *проміння*. Зокрема, автор уживає такі моделі перенесення: «проміння – розтоплене скло; роса; велетенські підкови; дроти із сонця; жили; жала» тощо.

Якщо, створюючи солярні образи, поет частіше користується звичайними для символістів образами паралелей, то, конструюючи образ *проміння*, як правило, спирається на власні зорові асоціації.

У цілому метафори і символи із компонентом *сонце* не зазнають суттєвих структурних і семантичних змін.

Поява метафор із компонентом *місяць* пов'язана із зоровими асоціаціями: змінами форми місяця від неповної (молодик) до повної (місяць), а також здатності «освітлювати» ніч.

Типовим для ідіостилю Т.Осьмачки є зооморфне зображення місяця (бінарма *роги місяця*). Успадкованим від архаїчного міфологічного мислення є перенесення земних реалій до небесної сфери: автор використовує такі образні паралелі, як *місяць – серп*, *місяць – золота діжка* (бінарма *вінця місяця*). Метафоричне перенесення *місяць – очі* – характерний прийом для поезики багатьох символістів. Зустрічаємо також у ПМ автора нечисленні образи місяця – міфологеми.

При образному змалюванні неба автор використовує такі художні паралелі: небо – водна стихія (бінарма *небесний плес, небесний океан*), небо – тверда речовина та небо – споруда (деталізований варіант паралелі світ – споруда).

Для усіх періодів творчості характерним є утвердження зв'язку між астральним і ментальним рівнями людини (паралель *небо – душа*).

У переважній більшості випадків у лексемах *небо, місяць* актуальною залишається ядерна сема. Образи місяця і неба не становлять доміанти ідіостилю Т.Осьмачки, не зазнають суттєвих змін у процесі розвитку ПМ і не відзначаються оригінальністю поетичної семантики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аверинцев С. Заметки о будущей классификации типов символа // Проблемы изучения культурного наследия. - М.: Наука, 1985. - С.297-303.
2. Авксентьев Л., Філон М. Вербальні символи української мови: Спроба типологічного опису // А.А.Потебня - исследователь славянских взаимосвязей: Тезисы всесоюзной научной конференции. - Харьков: ХГУ, 1991. - Ч.1 - С.148-150.
3. Азнаурова Э. Очерки по стилистике слова. - Ташкент: Фан, 1973. - 405 с.
4. Арнольд И. Стилистика современного английского языка. - Л.: Просвещение, 1973. - 303 с.
5. Арутюнова Н. Языковая метафора (синтаксис и лексика) // Лингвистика и поэтика. - М.: Наука, 1979. - С.71-112.
6. Арутюнова Н. Метафора и дискурс // Теория метафоры. - М.: Прогресс. - С.5-33.
7. Ахманова О. Очерки по общей и русской лексикологии. - М.: Учпедгиз, 1957. - 295 с.
8. Байоль
9. Барт Р. Основы семиологии // Структурализм: «за» и «против». - М.: Гослитиздат, 1975. - С.157-160.
10. Басиля Н. Семасиологический анализ бинарных метафорических словосочетаний. - Тбилиси: Изд-во Тбил. ун-та, 1971. - 78 с.
11. Бахтин М. Эстетика словесного творчества. - М.: Искусство, 1979. - 423 с.
12. Белый А. Символизм как миропонимание. - М: Республика, 1994. - 528 с.
13. Блек М. Метафора // Теория метафоры. - М.: Прогресс, 1990. - С.153-173.
14. Брославська
15. Булаховський Л. Вибрані праці в п'яти томах. - К.: Наукова думка. - Т.1. - С.324-462.

16. Варич Н. Структура метафори в поезіях Б.-І.Антонича: Дис. канд. філол. наук. - Харків: ХДПУ, 1998. - 195 с.
17. Васильєва
18. Виноградов В. О поэзии Анны Ахматовой // Поэтика русской литературы. - М.: Наука, 1976. - С.369-460.
19. Вико Дж. Основания Новой науки / Пер. с итал. - М.-К.: «REEL-book» - «ИСА», 1994. - 618 с.
20. Вовк В. Языковая метафора в художественной речи: Природа вторичной номинации. - К.: Наук. думка, 1986. - 142 с.
21. Вольф Є. Метафора и оценка // Метафора в языке и тексте. - М.: Наука, 1988. - С.52-65.
22. Выготский Л. Мышление и речь. - М.: Лабиринт, 1996. - 416 с.
23. Гак В. Метафора: универсальное и специфическое // Метафора в языке и тексте. - М.: Наука, 1988. - С.11-26.
24. П.Гайденко. Об авторе и его герое // С.Соловьев. Владимир Соловьев. Жизнь и творческая эволюция М.: Республика, 1998. - С.38 -422.
25. Гальперин
26. Гегель Эстетика: В 4 т. - М.: Искусство, 1968. - Т.2. - С.13-138.
27. Гейзінг Й. Homo Ludens. - К.: Основи, 1994. - 250 с.
28. Гете И. Избранные философские произведения // Рубцов Н. Символ в науке и жизни. - М: Наука, 1991. - С. 16-18.
29. Головачова А. К вопросу о прагматике загадки // Из работ московского семиотического круга. - М., 1997. - С. 396-416.
30. Голубовська.
31. Григорьев В. Поэтика слова. - М.: Наука, 1979. - 344 с.
32. Грицютенко І. Естетична функція художнього слова в українській прозі 30-х-60-х років ХІХ ст. - Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1972. - 180 с.
33. Губа

34. Гуревич А. Вопросы культуры в изучении исторической поэтики // Историческая поэтика. Итоги и перспективы изучения. - М.: Наука, 1986. - С.153-167.
35. Данилюк Н. Традиційне і новаторське у мовній структурі сучасної метафори // Мовознавство. - 1984. - №4. - С.64-67.
36. Дима Г. Народнопоетична символіка та її використання у творчості письменників // УМЛШ. - 1973. - №5. - С.20-29.
37. Дятчук В., Пустовіт Л. Семантична структура і функціонування лексики української літературної мови. - К.: Наук. думка, 1983. - 156 с.
38. Єрмоленко С. Фольклор і літературна мова. - К.: Наукова думка, 1987. - 245с.
39. Жайворонок В. Національна мова та ідіолект // Мовознавство. - 1998. - №6. - С.27-34.
40. Жоль К. Мысль, слово, метафора. Проблемы семантики в философском освещении. - К.: Наук. думка, 1984. - 303 с.
41. Жулинський М. Приречений на самотність // Тодось Осьмачка. Вибрані твори. - К.: Рад. письменник, 1991. - С.5-18.
42. Загоровська О. Образный компонент в значении слова // Лексические и грамматические компоненты в семантике слов. - Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1983. - С.16-20.
43. Золотослов. Поетичний космос Давньої Русі. - Дніпро, 1988. - 294 с.
44. Історія української літератури ХХ століття: в 2 кн. - К.: Либідь, 1994. - Кн.1. - С.70-147.
45. Кант И. О красоте как символе нравственности // Собрание сочинений : в 8 т.-Т.5.- М.: ЧОРО, 1994. - С.373-377.
46. Карпенко І. Національна мовна картина світу: зіставний аспект // Мовознавство. - 1996. - №6. - С.39-46.
47. Кассирер Э. Сила метафоры // Теория метафоры. - М.: Прогресс, 1990. - С.33-44.

48. Кацнельсон С. Содержание слова, значение и обозначение. - М.-Л.: Наука, 1965. - 109 с.
49. Клаус Г. Сила слова. - М.: Прогресс, 1967. - 215 с.
50. Князевская Т. Художественная картина мира и вопросы ее интерпретации в искусстве театра // Художественное творчество. Вопросы комплексного изучения / 1984.- Л.: Наука . - С.134-243.
51. Когановська.
52. Кононенко В. Українство в словесній символіці // Мовознавство: тези та повідомлення III Міжнародного конгресу українців. - Х.: Око, 1996.- С.229-231.
53. Костомаров М. Слов'янська міфологія. - К.: Либідь, 1994. - 384 с.
54. Крацило
55. Кримский С. Архетипы украинской культуры // Вісник НАН України. - 1998. - №7. - №8. - С.74-87.
56. Кузьмина Н. О некоторых типах образного словоупотребления в поэзии XIX - начала XX века // Актуальные вопросы грамматики и лексики. – М., 1976. – С. 90-112
57. Кухаренко
58. Лазебник Ю. Від поетичного слова до поетичної мови // Мовознавство. - 1994. - №1. - С.40-46.
59. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем // Теория метафоры. - М.: Прогресс, 1990. - С.387-416.
60. Левин Ю. Структура русской метафоры // Труды по знаковым системам. - Тарту: Изд-во Тартус. ун-та, 1965. - Т.2. - С.293-299.
61. Лингвистический энциклопедический словарь / В.Н.Ярцева. - М.: Сов. энциклопедия, 1990. - 685 с.
62. Лисенко Н
63. Литературный энциклопедический словарь / Под общ. ред. В.М.Кожевникова, П.А.Николаева. - М.: Сов. энциклопедия, 1987. - 752 с.

64. Лосев А. Знак. Символ. Миф: Труды по языкознанию. - М.: Изд-во МГУ, 1982. - 479 с.
65. Лосев А. Проблема символа и реалистическое искусство. - М.: Искусство, 1995. - 320 с.
66. Лотман Ю. Символ в системе культуры // Труды по знаковым системам. - Т. XXI // Ученые записки Тартусского ун-та. - Вып. 754. - Тарту, 1987. - С. 10-21.
67. Мазепова
68. Маккормак Э. Когнитивная теория метафоры // Теория метафоры. - М.: Прогресс, 1990. - С. 358-386.
69. Медушевский В. Художественная картина в музыке (к анализу понятия) // Художественное творчество. Вопросы комплексного изучения / 1984. - Ленинград: Наука, 1986. - С. 82-93.
70. Миллер Дж. Образы и модели, употребления и метафоры // Теория метафоры. - М.: Прогресс, 1990. - С. 236-283.
71. Минский М. Фрейм для представления знаний. - М.: Энергия, 1979. - 152с.
72. Мойсієнко А. Символ як явище аперцепції (на матеріалі поезії Т.Г.Шевченка) // Мовознавство. - 1993. - №3. - С. 40-45.
73. Неврлий М. Українська радянська поезія 20-х років. Мікропортрети в художніх стилях і напрямках. - К.: Вища школа, 1991. - 271с.
74. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу (Ескіз української міфології). - К.: АТ Обереги, 1992. - 88 с.
75. Новикова М., Шама И. Символика в художественном тексте. Символика пространства (на материале «Вечеров на хуторе близ Диканьки» Н.В.Гоголя и их английских переводов). - Запорожье: СП «Верже», 1996. - 172 с.
76. Ніконова
77. Огар .

78. Очерки истории языка русской поэзии XX века. Поэтический язык и идиостиль. Общие вопросы. Звуковая организация текста. – М.: Наука, 1990. – 304 с.
79. Пахаренко В. Короткий нарис практичної поетики // Українська мова та література. - Жовтень 2001р. - №40. - С.9-16.
80. Полюжин .
81. Потебня А. Символ и миф в народной культуре. – М.: Лабиринт, 2000. – 480 с.
82. Почепцов О. Языковая ментальность: способ представления мира // Вопросы языкознания. – 1990. - №6. – С.110-123.
83. Пустовіт Л. Розвиток традиційної поетичної символіки в поезії // А.А.Потебня – дослідник славянських взаємозв'язків. Тезиси Всесоюзної наукової конференції. – Харків: ХГУ. – 1991. – Ч.1. – С.146-148.
84. Ричардс А. Філософія риторики // Теорія метафори. – М.: Прогрес, 1990. – С.44-67.
85. Родина Т. Художественная картина мира как синтетическая многомерная структура // Художественное творчество. Вопросы комплексного изучения/ 1 984. - Л.: Наука, 1986. - С.57-69.
86. Рубцов Н. Символ в искусстве и жизни. – М.: Наука, 1991. – 176 с.
87. Русанівський В. Семантична глибина слова // Мовознавство. – 1991. - №2. – С.3-4.
88. Савченко Л., Філон М. Епітетика стрижневих субстантивних образів української лірики XX сторіччя // Мовознавство : Тези та повідомлення III Міжнародного конгресу українців. - Х.: Око, 1996.-243-246с.
89. Свиблова О. Метафоризация как способ репрезентации художественной картины мира // Художественное творчество. Вопросы комплексного изучения / 1984. – Л.: Наука, 1986. – С.178-184.
90. Селіванова О.

91. Серль Дж. Метафора // Теория метафоры. – М.: Прогресс, 1990. – С.307-341.
92. Словник української мови: В 11-ти томах. - К.: Наукова думка, 1970 - 1980.
93. Соболев П. Художественная картина мира. Ценностная значимость // Художественное творчество. Вопросы комплексного изучения / 1984.-Л.: Наука.– С.32-36.
94. Сологуб Н. Мовний світ Олесья Гончара.- К.: Наук. думка, 1991.- 138с.
95. Ставицька Л. Про характер взаємодії категорій індивідуально-поетичного стилю і літературної мови // Мовознавство. – 1986. - №4. – С.61-64.
96. Ставицька Л. Сильова норма українського символізму // Мовознавство. – 1998. - №6. – С.35-40.
97. Ставицька Л. Естетика слова в українській поезії 10-30-х рр. ХХ ст. – К.: Правда Ярославичів, 2000. – 154 с.
98. Стернин И. Проблемы анализа структуры значения слова. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1979. – 156 с.
99. Сукаленко Н. Отражение обыденного сознания в образной языковой картине мира. - К.: Наукова думка, 1992. - 164 с.
100. Таран О. Семантика символів природи в поезіях Олександра Олесья : лінгвопоетичний та етнокультурний аспекти: Дис. канд. філол. наук.- Харків, - 2002. - 230с.
101. Тараненко О. Метафоричні моделі в світлі прагматики // Полісемічний паралелізм і явище семантичної аналогії. - К.: Наук. думка, 1980. - С.84-107.
102. Телия В. Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира. - М.: Наука, 1988. - 215 с.
103. Тимофеев Л. Основы теории литературы. – М.: Государственное педагогическое издательство Министерства просвещения РСФСР, 1959. – С.53-210.

104. Уваров Л. Образ, символ, знак (анализ современного гносеологического символизма). - Минск: Наука и техника, 1967. - 120 с.
105. Уилрайт Ф. Метафора и реальность // Теория метафоры. - М.: Прогресс. - С.82-110.
106. Філон М. Символічні значення лексичних одиниць у поезії Тараса Шевченка // Слово про Шевченка. - Харків: Основа, 1998. - С.92-102.
107. Харченко Н. Горизонты художественного образа // Вопросы литературы. - 1980. - №12. - С.166-167.
108. Хренов Н. Динамический аспект художественной картины мира в контексте культуры // Художественное творчество. Вопросы комплексного изучения/ 1984. - Л.: Наука, 1986. - С.23-32.
109. Цивьян Т. Лингвистические основы балканской модели мира. - М.: Наука, 1990. - 207с.
110. Чапля В. Його душа похмура...(Про творчість Тодося Осьмачки) Критика, 1929. - №9 (20). - С.29.
111. Черкасова Е. Опыт лингвистической интерпретации тропов // Вопросы языкознания. - 1968. - №2. - С.28-38.
112. Черников М. Символ - медиум // Символ в культуре. Материалы региональной конференции. - Воронеж: Центр «Русская словесность», 1996. - С.11-13.
113. Чубинський П. Ангели на сходах неба: Народні повір'я та забобони. - К.: Глобус, 1992. - 45 с.
114. Шеллинг Ф. Система трансцендентального идеализма. Сочинения в 2 т. - М.: Мысль, 1987. - Т.1. - С.224-490.
115. Шлегель Ф. Эстетика. Философия. Критика: в 2 томах. - М.: Искусство, 1983. - Т.1 - 479 с.
116. Шульская О. О символе // Лингвистика и поэтика. - М.: Наука, 1979. - С.255-774.

117. Юнг К. Проблемы души нашего времени. - СПб.; М.; Х.; Минск: Питер 2002. - 352с.
118. Яковлев Э. К изучению мифологических образов в художественной картине мира // Художественное творчество. Вопросы комплексного изучения / 1984. - Л.: Наука, 1986. - С.50 - 57.
119. Якубовський Ф. Київські українські поети // Глобус.-1927. - №8. - С.123.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АМС – архетипна модель світу

ГХКС – генеральна художня картина світу

ІХКС – індивідуальна художня картина світу

КС – картина світу

МС – модель світу

ПМ – поетична мова

ПМС – поетична модель світу

СУМ – Словник української мови: В 11-ти томах. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980.

Т.О. – Тодось Осьмачка. Поезії. – К.: Рад. Письменник, 1991. – 252 с.

ХКС – художня картина світу